

סיכום הדף היומי

שקלא ופריא

בבא קמא ד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עופדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

תני רב אושעיא שלשה עשר אבות נזיקין

תני רב אושעיא שלשה עשר אבות נזיקין – דהיינו הכתובים בפסוק.

(1) שומר חנם¹⁰, חייב בפשיעה,

(2) והשואל, חייב באונסים,

(3) נושא שכר (4) והשוכר, שניהם חייבים בגניבה ואבידה,

(5) נזק, מה שהוא שווה עכשיו לאחר החבלה,

(6) צער, אומדן כמה אדם שידו עומדת ליקצץ מוכן לקבל כדי שיקצץ בחרב במקום סם,

(7) ורפוי (8) שבת (9) ובושת

וארבעה דמתני' - הא תליסר.

להלן הגמרא דנה מדוע התנא שלנו לא כתב כל אלו במשנה:

ותנא דידן מ"ט לא תני הני?

א. לשמואל מבעה זה השן בנזקי ממון קמיירי, בנזקי גופו דהיינו הנזקין של

רבי אושעיא לא קמיירי.

(קושיה) אלא לרב ליתני?

ב. תנא אדם מבעה וכל מילי דאדם.

(קושיה) ולר' אושעיא נמי הא תני ליה אדם ומדוע הוא חזר ופירט?

(תירוץ) תרי גווני אדם: ¹¹

תנא אדם דאזיק אדם.

ותנא משנה אדם דאזיק שור. כלומר נזקי ממון שהם דומים לבור, שעליו כתוב שאדם

שניזק שם פטור ('שור' ולא אדם).

(קושיה) אי הכי, שור נמי ליתני תרי גווני שור: כיצד ליתני שור דאזיק שור וליתני

שור דאזיק אדם?

(תירוץ) האי מאי? בשלמא אדם דאזיק שור, נזק הוא דמשלם. אדם דאזיק

אדם, משלם ארבעה דברים.

אלא שור: מה לי שור דאזיק שור, מה לי שור דאזיק אדם? אידי ואידי נזק הוא

דמשלם?

(קושיה) והא שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר: דאדם דאזיק שור הוא,

וקתני, וחוזרת השאלה מדוע לא כתב אדם שמזיק שור?

(תירוץ) תני משנה הזיקא דבידיים.

וקתני שומרים הזיקא דממילא.

תני ר' חייא עשרים וארבעה אבות נזיקין

תני ר' חייא עשרים וארבעה אבות נזיקין-

תשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה טבח ומכר וגנב, שמשלם על פי עצמו, וגזלן

ועדים זוממין, והאונס חמישים שקלים והמפתה חמישים שקלים ומוציא שם רע מאה

כסף והמטמא תרומה והמדמע תרומה בחולין והמנסך יין לע"ז. [והמטמא והמדמע

והמנסך, למרות שאינן כתובים במפורש בפסוק אך הם בכלל נזק, ונזק כתוב בתורה בפסוק

של 'מכה נפש בהמה ישלמנה'] והני תליסר דרבי אושעיא הא עשרים וארבעה.

(קושיה) ורבי אושעיא מאי טעמא לא תני?

(תירוץ) הני בממונא קמיירי, בקנסא לא קמיירי

(קושיה) גנב וגזלן דממונא הוא ליתני?

(תירוץ) הא קתני ליה שומר חנם והשואל ר"ל בשומר גם שייך גניבה כגון שטען שנגנב

ממנו והרי הוא בידו, שטוען כטענת גנב כגנב. [ושואל לא דווקא].

(קושיה) ורבי חייא נמי הא תנא ליה שומר חנם והשואל?

(תירוץ) תני שומר ממונא דאתא לידיה בהיתירא, וקתני ממונא דאתא לידיה

באיסורא גנב וגזלן.

[עד כאן דף ד עמוד ב]

¹¹ תוספות ד"ה תרי גווני אדם. וא"ת כיון דתני תרי גווני אדם ליתני נמי ג' אבות בשור הקרן והשן והרגל ו"ל דניחא ליה לכלול כולם בשור כמו תנא דמתני':

¹⁰ תוספות ד"ה שומר חנם והשואל. שומר חנם פטור מן הכל חוץ מן הפשיעה שואל חייב בכל חוץ ממתה מחמת מלאכה ונושא שכר חייב במקצת בגניבה ואבידה ופטור באונסין לכך נקט להו בזה הסדר ולא כסדר שנכתב בפרשה:

סיכום הדף היומי

שקלא ופריא

בבא קמא ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

ריפוי ושבת, גזלן, עדים זוממים.

ישלם - משן ורגל שכתוב בהם מיטב.

שומר חנם, שומר שכר, שואל, כפל, מטמא, מדמע, מנסך, תשלומי ארבעה וחמישה.

כסף: מבור,

אונס, מפתה, מוציא שם רע.

[משנה] לא הרי השור כהרי המבעה

מאי קאמר?

(תירוץ) אמר רב זביד משמיה דרבא הכי קאמר לכתוב רחמנא חדא ותיתי אידך מיניה, הדר אמר חדא מחדא לא אתיא.

[עד כאן דף ה עמוד א]

[משנה] ולא זה שיש בהן רוח חיים

להבנת הסוגיא, נחזור לביאור של המשנה לפי רב ושמואל, כמו שנתבאר לעיל:

א. שמואל [שן]- (לפי הס"ד בדעתו)

לא ראי הקרן, שכוונתו להזיק, כראי השן שאין כוונתו להזיק אלא להנאתו, ואם לא

היה כתוב שן לא היינו יכולים ללמוד זאת מקרן.

ולא ראי השן, שיש הנאה להזיקו, כראי הקרן שאין הנאה להזיקו.

ב. רב [אדם]-

ה"ק לא ראי השור, שמשלם את הכופר, כראי האדם שהרג בשוגג שאין משלם את

הכופר אלא גולה, ולא ראי האדם החובל בחבירו, שחייב בארבעה דברים: צער, ריפוי,

שבת ובשת (חוץ מהנזק), כראי השור שאין בו ארבעה דברים.

כך כתוב בסיפא של המשנה שהגמרא תדון בהן:

ולא זה שור זה מבעה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ואם התורה

לא היתה כותבת את אש היינו אומרים שפטור,

ולא זה וזה [שור, מבעה ואש] שדרכן לילך ולהזיק, כהרי הבור שאין דרכו לילך

ולהזיק ולכן כתבה התורה את בור.

לאחר ההקדמה הזאת, להלן דברי הגמרא:

מאי קאמר אמר רב משרשיא משמיה דרבא הכי קאמר לכתוב רחמנא תרתי ותיתי אידך מינייהו:

לפי שמואל: שילמד אש - משור ושן, ואין לפרוץ מה לקרן שכוונתו להזיק, ששן יוכיח. ואם

תאמר מה לשן שיש הנאה להזיק, קרן תוכיח.

לפי רב: שילמד אש - משור ואדם, ואין לפרוץ מה לקרן שכוונתו להזיק, שאדם יוכיח שאין

כוונתו להזיק וחייב, שכן אדם מועד לעולם. ואם תאמר מה לאדם שחייב בד' דברים, קרן

יוכיח.

הדר אמר - חדא מתרתי לא אתי. שלא ראי הקרן ומבעה שיש בהם רוח חיים.

אמר רבא וכולהו: כי שדית בור בינייהו, אתיא כולהו במה הצד לבר מקרן - ר"ל

מבור ועוד אחד (שן, קרן ואש) יכולים ללמד את השאר חוץ מקרן.

להלן יבואר כיצד יכולים ללמוד:

(קושיה) עדים זוממין דממונא הוא, שמשלם מה שהזיק, ליתני?

(תירוץ) סבר לה כר"ע דאמר אין משלמין על פי עצמן כגון אם הוזמו בב"ד זה ולא

הספיק בעל דין להעמידם בדיון, והלכו למקום אחר והודו שהוזמו, אינם משלמים.

(קושיה) אי סבר ליה כר"ע - ליתני תרי גווני שור שהרי הוא סובר שיש הבדל בין שור

תם שהזיק שור, שמשלם חצי נזק בלבד, ובין שור שהזיק אדם, שמשלם את הכל.

ליתני שור דאזיק שור.

וליתני שור דאזיק אדם:

להלן מובא במשנה שאם חבל אדם בשור תם, וגם חבל שור תם באדם יותר ממה

שנחבל האדם:

דתנן ר"ע אומר אף תם שנחבל באדם משלם במותר העודף נזק שלם.

(תירוץ) הא תבריה ר"ע לגזיזיה לכח אגרופו -

דתניא ר"ע אומר יכול אף תם שנחבל באדם ישלם מן העלייה תלמוד לומר יעשה

לו מגופו משלם ואינו משלם מן העלייה. שלפעמים אינו משלם את כל הנזק, דהיינו

באופן שגופו אינו שווה את כל הנזק, ולכן לא כתבה זאת המשנה.

הגמרא חוזרת להקשות לרב אושעיא, שבאונס ומפתה מלבד הקנס צריך לשלם את

הנזק, מדוע זה לא מופיע במשנה:

(קושיה) האונס והמפתה והמוציא שם רע דממונא הוא ליתני?

(תירוץ) מה נפשך:

אי נזק - תנא ליה.

אי צער - תנא ליה.

אי בשת - תנא ליה.

אי פגם - היינו נזק,

מה אית לך למימר, קנסא?! בקנסא לא קמיירי.

(קושיה) המטמא והמדמע והמנסך דממונא הוא, ליתני?

(תירוץ) מה נפשך-

אי היזק שאינו ניכר שמיה היזק - הא תנא ליה נזק.

אי היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק - הוה ליה קנסא, ובקנסא לא קמיירי.

לימא קסבר ר' חייא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומשום קנס כתב לה, להוסיף

על הא דרבי אושעיא, דאי שמיה היזק הא תנא ליה נזק!

(דחיה) תנא היזקא דמינכרא, ותנא היזקא דלא מינכרא.

מניינא למעוטי מאי

עתה הגמרא מבארת את כוונת התנא שלנו שכתב את מנין האבות, וכן את מנין האבות

של רבי אושעיא ורבי חייא:

בשלמא לתנא דידן תנא מניינא - למעוטי דר' אושעיא.

ור' אושעיא תנא מניינא - למעוטי דרבי חייא.

אלא מניינא דרבי חייא למעוטי מאי?

למעוטי: מוסר ממון חבירו לגוי, ומפגל כהן ששחט קרבן חטאת של ישראל לשם שלמים.

(קושיה) וליתני?

בשלמא מפגל - בקדשים לא קמיירי. אלא מוסר מאי טעמא לא תני?

שאני מוסר דדיבורא, ובדיבורא לא קמיירי.

אכן כתב מוציא שם רע: שדיבורא דאית ביה מעשה הוא. וגם עדים זוממין, אע"ג

דלית ביה מעשה רחמנא קרייה מעשה דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות

לאחיו.

לרבי חייא ורבי אושעיא אבות - מכלל דאיכא תולדות. תולדותיהן מאי ניהו?

אמר רבי אבהו כולן כאבות לשלם ממיטב מאי טעמא אתיא:

להלן יבואר שיש ארבעה מקומות שכתוב בהם תשלומי מיטב, ומהם לומדים את כל

כ"ד אבות חזקין:

תחת משור המועד דכתיב ביה 'תחת שור', ושור עצמו נלמד משן ורגל שכתוב בהם 'מיטב

שדו'.

צער, בושת, תשלומי ארבעה וחמישה.

נתיבה - משור שנגח את העבד.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כ:)

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

מבור וקרן

שן – מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב, שן שדרכו לילך ולהזיק לא כל שכן?! (קושיה) מה לבור שכן תחילת עשייתו עומד לנזק, תאמר בשן?! (דחיה) קרן יוכיח! (קושיה) מה לקרן, שכן כוונתו להזיק? (דחיה) בור יוכיח. וחזר הדין הצד השוה שבהן שדרכן להזיק וממוכן.
רגל: (קושיה) מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק, תאמר ברגל? (דחיה) קרן יוכיח! (קושיה) מה לקרן שכן כוונתו להזיק? (דחיה) בור יוכיח.
אש: מה בור שאין דרכו לילך, ולהזיק חייב אלו כולן שדרכן לילך ולהזיק לא כ"ש?! מה לבור שכן תחילת עשייתו כו'?

בור ושן

אדם, רגל ואש - מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב רגל ואש ואדם לא כל שכן?! (קושיה) מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק, תאמר בכל אלו? (דחיה) שן יוכיח. (קושיה) מה לשן שכן יש הנאה להזיקו, תאמר בכל אלו? (דחיה) בור יוכיח.
הצד השוה כו' אף אני אביא את כל אלו.

אבל קרן לא אתיא מיניה: (קושיה) מה להצד השוה שבבור ושן שכן מועדים מתחילתן

תאמר בקרן?

בור ורגל

בשן ואש ואדם: (קושיה) מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק, תאמר בשן ואש ואדם?! (דחיה) רגל יוכיח. (קושיה) מה לרגל שכן הזיקו מצוי דכל שעה היא מהלכת, תאמר בכל אלו?! (דחיה) בור יוכיח וחזר הדין הצד השוה כו' אף אני אביא את כל אלו.

אבל קרן לא אתיא: (קושיה) מה להצד השוה שבהן **שמועדין מתחילתן**, תאמר בקרן?

בור ואש יב

ברגל ושן ואדם - (קושיה) מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק, תאמר ברגל ושן ואדם?

(דחיה) אש יוכיח. (קושיה) מה לאש שכן מועדת לאכול בין את הראוי לה, בין את שאינו ראוי לה, כגון עצים כלים ואבנים, תאמר **בשן שאינה מועדת אלא לדבר הראוי לה** [התוס' ידון בזה?]. (דחיה) בור יוכיח, שכן אינו מועד אלא לדבר הראוי לה, דאם נפל בבור אדם וכלים פטור עליהם בעל הבור, הצד השוה שבהן כו' אף אני אביא שן.

אדם ורגל בפלגא דדינא דכי אמרת אש תוכיח ליכא למיפרך מה לאש מידי.

אבל קרן לא אתיא דמה להצד השוה בבור ואש שכן מועדים מתחילתן?

רבא אמר שדוקא **מבור** ועוד אחד יכולים ללמוד השאר אך משניים אחרים, ישארו קרן וגם בור שלא יוכלו ללמוד מהם - כדלהלן:

קרן - **מאש ורגל ושן ואדם:** דמה לכולהו שכן מועדין מתחילתן .

ובור - **מאש ורגל ושן ואדם:** דמה לכולהו שכן דרכן לילך ולהזיק.

וגם קרן ואחד מיניה לא יכולים ללמוד מהשאר, כדלהלן:

דאי נקט או רגל או שן או אדם בהדי קרן: לא אתיא אש - (קושיה) מה להצד השוה שבהם שיש בהם רוח חיים?

עתה הגמרא מבארת מדוע קרן אינו יכול ללמוד מהשאר:

משום דאיכא למיפרך - מה לכולהו שכן מועדין מתחילתן.

(קושיה) ולמאן דאמר (לא התפרש היכן מופיע) **אדרבה קרן עדיפא שכוונתו להזיק - אפילו קרן נמי אתיא, אלא למאי הלכתא כתביניהו רחמנא?**

(תירוץ) להלכותיהן, מה שיש בזה ואין בזה - כדלהלן:

קרן - לחלק בין תמה למועדת.

שן ורגל - לפוטורן ברשות הרבים שכתוב 'ובער בשדה אחר', והיינו ברשות הניזק.

בור - לפטור בו את הכלים.

אש שהולך ומזיק בהליכתו ע"י כח אחר חמור מבור שאין הולך ומזיק אלא במקומו והא דקאמר בסמוך אש תוכיח שכן כח אחר מעורב בו וחייב ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב בו וחשיבי ליה כאילו בעצמו עושה את הכל וחייב משום חיצוין ה"ל אע"ג דכח אחר מעורב בו וחשיבים כאילו בעצמו עושה את הבור הזה בלא כח אחר אי נמי היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב בו דידיה חמור יותר שע"י זה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן באבנו וסכינו ומשאו וא"ת והיכי אתו כולהו מאש ובור מה לאש ובור שכן מעשיו גרמו לו כדמפרש לקמן גבי בור המתגלגל ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק האש וי"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מסייע וא"ת מבור ואדם נמי היכי אתו מה לבור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל דאתו מבור ואדם ישן או נופל מן הגג ברוח שאינה מצויה דחייב כדאמר לקמן בסוף פרק שני (דף כז.) וא"ת מבור ורגל היכי אתי מה לבור ורגל שכן היזקו מצוי דלקמן חשבינן בור היזקו מצוי וי"ל דאין בור היזקו מצוי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר חומרא אחת ששוה בבור וכותל ואילן:

י' תוספות ד"ה כי שדית בור בינייהו אתיא כולהו. מה שפי' הקונטרס דשן אתיא מבור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול בין ראוי לה בין שאין ראוי לה תאמר בשן שאין מועדת לאכול אלא בראוי לה וקשה דלא אשכחן שאינו ראוי בשן דאם אכלה דבר שאין ראוי לה לא הוי תולדה דשן. אלא תולדה דקרן כיון דאין הנאה להזיקה ואי משכחת בשום ענין ילף מאש דמתחייב אף באין ראוי. ונראה דשן נמי אתי בפלגא דדינא או מאש לחודיה ומיהו י"ל לפירושו הקונטרס דשפיר פרכין פירכא דלא שייכא בשן דכהאי גוונא פריך בהחובל (לקמן דף פח.) גבי עבד ואשה מה לאשה שכן אינה במילה, אך מה שפירש שכן יוכיח שאין מועד לדבר שאין ראוי לו כגון אדם קשה חדא דלא פטר אדם אלא ממייתה ולא מנזקין ועוד אטו משום דפטר אדם חשוב אין ראוי והלא באש נמי פטור טמון וא"ת והיכי אתי אש מבור וחד מאינך, מה לאינך שכן אין כח אחר מעורב בו תאמר באש דכח אחר מעורב בו דהוי קולא מדפריך בסמוך גבי אבנו וסכינו ומשאו מה לבור שכן אין כח אחר מעורב בו וי"ל דבור שנעשה בלא כח אחר חמור מאבנו וסכינו שלא הזיקו בהליכתן אלא לבתר דנייחי ולא נעשו בור אלא ע"י כח אחר אבל

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

[משנה] הצד השוה שבהן

הצד השוה שבהן שדרכן להזיק משמע שאף כל דבר שדרכו להזיק ושמירתו עליך, ולכן

הגמרא שואלת לאתוי מאי?

להלן יבואר ארבעה הסברים מה כלול בתוך הכלל הזה:

א. אביי - לאתויי אבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו.

היכי דמי?

אי בהדי דקא אזלי קא מזקי - היינו אש? כדלהלן:

מאי שנא מקרה זה מאש: דכח אחר מעורב בו וממונך ושמירתו עליך, הני נמי כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך?

ואלא בתר דנייחי הזיק שור או חמור:

אי דאפקרינהו:

(קושיה) בין לרב בין לשמואל כל תקלה שהפקיר היינו בור:

מאי שנא בור, שכן תחילת עשייתו לנזק וממונך ושמירתן עליך, הני נמי תחילת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך?

אלא דלא אפקרינהו:

(קושיה) לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור?

(מסקנה) לעולם דאפקרינהו -

ועל מה שהקשו היינו בור, יבואר להלן התשובה:

מה לבור שכן אין כח אחר מעורב בו, תאמר בהני שכח אחר מעורב בהן? (דחיה) לאש תוכיח.

(קושיה) מה לאש שכן דרכו לילך ולהזיק?

(דחיה) בור תוכיח.

וחזר הדין ולומדים מהצד השווה שבהם.

ב. רבא - לאתויי בורגל המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה - כגון הניח אבן

ברשות הרבים ובעודה במקומה לא הזיקה, וגלגלה רגלי אדם ובהמה למקום אחר

והזיקה.

ה"ד?

אי דאפקרינהו-

(קושיה) בין לרב בין לשמואל היינו בור?

דלא אפקרינהו-

(קושיה) לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור?

(מסקנה) לעולם דאפקרינהו. ולא דמי לבור:

עתה מבארת הגמרא כיצד לומדים מהצד השווה שבהם:

מה לבור שכן מעשיו גרמו לו, תאמר בהני שאין מעשיו גרמו לו אלא רגלי אדם ובהמה שגלגלוהו?

(קושיה) שור יוכיח שאין מעשה הבעלים גרמו לו אלא ממונו הזיק?

(קושיה) מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק.

(דחיה) בור תוכיח.

וחזר הדין לא ראי זה כראי זה - ולומדים זאת מהצד השווה שבהם.

ג. רב אדא בר אבהה אמר לאתויי הא דתניא:

כל אלו שאמרו חכמים שיש להם רשות להשליך נזקיהן לרשות הרבים:

פותרין ביבותיהן וגורפין מערותיהן ומשליכים זבליהן לרשות הרבים. בימות החמה

אין להם רשות, מפני שהרחוב נאה והוא מקלקלו, בימות הגשמים, שהרחובות מלוכלכים,

יש להם רשות.

אע"פ שברשות אם הזיקו חייבים לשלם.

היכי דמי:

אי בהדי דקאזלי מזקי - כחו הוא והיינו אדם?

אלא בתר דנייח:

היכי דמי:

אי דאפקרינהו - בין לרב בין לשמואל היינו בור?

דלא אפקרינהו -

(קושיה) לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור?

(מסקנה) לעולם דאפקרינהו, ולא דמי לבור: מה לבור שכן שלא ברשות תאמר

בהני דברשות?

(קושיה) שור יוכיח שהרי כל אדם יש לו רשות להלך ואם הזיק חייב לשלם?

(קושיה) מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק?

(דחיה) בור תוכיח.

וחזר הדין.

[עד כאן דף עמוד א]

ד. רבינא - לאתויי הא דתני:

הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו: פטור משלם שהוא אנוס.

נתנו לו ב"ז זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל ונפלו-

בתוך הזמן והזיקו פטור.

לאחר הזמן חייב.

היכי דמי?

אי דאפקרה - בין לרב בין לשמואל היינו בור למרות שאין הזיקו מצוי כמו רגל?

אי דלא אפקרינהו - לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור?

(מסקנה) לעולם דאפקרינהו. ולא דמי לבור: מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק

תאמר בהני שאין תחילת עשייתו לנזק?

(דחיה) שור יוכיח.

(קושיה) מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק?

בור תוכיח [למרות שמצוי אף פחות מצוי מרגל] וחזר הדין.

[משנה] כשהזיק חב המזיק

(קושיה) חב המזיק?! חייב המזיק מיבעי ליה?

(תירוץ) אמר רב יהודה אמר רב האי תנא ירושלמי הוא דתני לישנא קלילא.

[משנה] ממיטב שדהו - מחלוקת אם דניזק או דמזיק

ת"ר -

א. רבי ישמעאל- מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק.

ב. ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידית של מזיק.

שמשערים כמה שווה הנזק, וכשרוצה לשלם בקרקעות משלם מהעידית שלו, וק"ו

להקדש.

שניהם בעל הבהמה ובעל התקלה והא דאמרין לקמן בפרק הפרה (ד' נג:) שור ואדם שדחפו [דבר אחד לתוך הבור] לבור לענין נזקין כולן חייבין דמשמע אפילו בעל הבור צריך לומר דמיירי אדם בלא כוונה דכיון דאין בכוונה כלל חייב בעל הבור כמו האדם והא דאמרין (שם) לענין ד' דברים ודמי ולדות אדם חייב האי ד' דברים היינו נזק צער וריפוי ושבת אבל בושתי אין חייב עד שיתכוין כדאמר בהחובל (לקמן ד' פו.) ולא הוי כארבעה דברים דלעיל דהתם לא חשיב נזק והא דאמר (לקמן נג:) לענין כופר ושלשים של עבד שור חייב צ"ל דהיינו דוקא בכוונה אע"ג דלא הוי דומיא דאדם דבשלא בכוונה ליכא כופר ושלשים של עבד כדאי' בשלהי שור שנגח ד' וה' (לקמן ד' מג.).

א' תוספות ד"ה לאתויי בור המתגלגל. בכל הספרים כתוב אי בהדי דקא אזלי קמזקי כחו הוא ופירש הקונטרס דלא גרס ליה וטעמא משום דאמרין לקמן בהמניח (דף כז:) אין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים ובעל התקלה נמי אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא משום דחשיב כרוח מצויה והוי אשוי ואין למוחקו בשביל כך דלענין כ"ז שלא ילכו כ"כ בחוץ שיתחזו ויזיקו דרכן להתבונן שפיר ולהכי פריך כחו הוא ויתחייב המגלגל הכל ולא בעל התקלה ואע"ג דלגבי כלב שנטל החררה והלך לגדיש כו' (לקמן ד' כא:) ופריך בגמרא (ד' כג.) וליחייב בעל הגחלת נמי שהוא בעל התקלה היינו משום דכלב לאו בר דעה הוא אבל הכא המקלקל בר דעה הוא תדע דאם הדליק אש ובא אחר ושרף טלית חבירו או חפר בור ובא אחר ודחף שור חבירו לתוכו אין סברא שיתחייב בעל הבור או בעל האש והמגלגל ברגלי בהמה אם הזיק בהדי דאזלי יתחייבו

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא ו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

הגמרא הבינה בדברי רבי ישמעאל שאם אכל ערוגה, לא משערים כפי השווי של הנזק, אלא שאם אכל ערוגה אחת, משערים כמה שווה הערוגה המשובחת של שדה הניזק. ועל זה הגמרא מפריכה שלא יתכן לשער כך, כדלהלן:

(קושיה) ור' ישמעאל אכל שמינה דין הוא שמשלם שמינה. אכל כחושה משלם שמינה? **(תירוץ)** הכא במאי עסקינן כגון שאכל ערוגה בין הערוגות ולא ידעין אי כחושה אכל אי שמינה אכל דמשלם שמינה.

(קושיה) ומה אילו ידעין דכחושה אכל, לא משלם אלא כחושה. השתא דלא ידעין אי כחושה אכל אי שמינה אכל משלם שמינה?! המוציא מחבירו עליו הראיה?

(מסקנה) הכא במאי עסקינן כגון" שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק:

עתה הגמרא מפרשת במה נחלקו רבי ישמעאל ור"ע, כדלהלן:

כי יבער איש שדה או כרם ושלה את בעירה [בעירו] ובער בשדה אחר מיטב שדה ומיטב כרמו ישלם:

דרבי ישמעאל – [דבניזק שיימינן]:

[אהני גז"ש] נאמרה שדה למעלה בנזק ונאמרה שדה למטה לענין תשלומים - מה למעלה דניזק, אף שדה האמורה למטה דניזק.

[אהני קרא] פשטיה דקרא דקאי אמזיק: דאי אית ליה למזיק עידית וזיבורית - זיבורית דידיה מזיק לא שויה כעידית דניזק ואי אפשר לקיים מיטב דניזק דמשלם המזיק ליה ממיטב שלו.

ור"ע – [דבמזיק שיימינן]

מיטב שדה ישלם דהאיך דקא משלם הכתוב דיבר, דהיינו של המזיק.

[ברייתא] ר"ע - לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש

מאי ק"ו להקדש?

אילימא דנגחיה תורא דידן הדיוט לתורא דהקדש ועל זה משלם ממיטב, שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש שהמזיק שור של הקדש פטור לגמרי. [וה"ה לשאר נזיקין של הקדש. פירוש אחר שהיינו דווקא לגבי שור שהוא פטור, אך לגבי קרקע של הקדש חייב כיצד: שאם היה שדה חרם, שהוא לכהנים והיינו של הדיוט, ואם של בדק הבית, הרי הוא מיידית של הדיוט: או המקדיש פודהו או שמוכרים אותו לאלתר, וביובל זוכים בו הכהנים. ואי קודם פדיה אין מעילה לקרקעות].

[עד כאן דף ו עמוד ב]

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימן אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה כא):

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ז

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

כדמר רבה דתניא הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים שווים מאתים זוז, ואינו מוצא למוכרן, מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה.
רבה מתקשה להבין את דין זה באיזה אופן מדובר:
היכי דמי ?

אי הוזל ארעתא דכ"ע, ודידיה נמי זל בהדייהו, אפילו טובא נמי ליספי ליה שהרי עכשיו אין לו, ומי שיש לו מאתים פחות דינר יכול לקבל אפילו אלף זוז בבת אחת?
אלא ט"ז דאוקיר ארעתא דכולי עלמא, ודידיה איידי דעייל ונפיק אזוזי, זל ארעיה.
אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה שאכן שוות מאתים זוז?

[עד כאן דף ז עמוד א]

מי שלוקח שדה בניסן, יכול לחרוש אותה בימות החמה ולזרוע בתשרי ובמרחשוון, אך מי שלוקח בימי תשרי, שאין מספיק לו לזרוע, לוקח במחיר זול.
(מסקנה) לא צריכא דביומי י"ניסן יקרא ארעתא, וביומי תשרי, זל ארעתא:
דכ"ע נטרי עד ניסן ומזבני, והאי הואיל ואצטריכא ליה זוזי זבי כדהשתא תשרי.

לכן: **עד פלגא, אורחיה למיזל, טפי לאו אורחיה למיזל.**
עתה אבוי משווה דין זה לנזקין ומתוך מתי משלם מיטב או סובין:
והכא נמי גבי נזקין שהזיק קרקע של חברו בימי תשרי שהוא יותר זול, ושווה עתה מאה זוז. וכשאל לגבות מקרקעותיו של מזיק דינה בעידית.
היה למזיק קרקע סמוך לבינונית של ניזק, ורצה לקבלן ממנו עם העודף שיש בינה לעידית, שהרי דינו בעידית, וכך הציע למזיק:

ואי א"ל איהו ניזק: הב לי בינונית טפי פורתא ממה שאתה צריך לשלם לי מעידית, א"ל מזיק: אי שקלת כדינך בעידית שקול כדהשתא, ואי לא, שקול מבנונית כיוקרא דלקמיה. ולומדים זאת מ"שיב' אפילו סובין, דהיינו שאם הוא מעוניין לקבל את השדה הבינונית כשנזק הוא בזמן היוקר ויכול לקבל, שהרי הוא שווה כסף בימי ניסן.
עתה הגמרא מקשה עליו, שאין דמיון לדינו של רבא, ומנסה לדמותו לדין אחר, ולאחר מכן הגמרא חוזרת לשאלה הראשונה.

(קושיה) מתקיף לה רב אחא בר יעקב א"כ הורעת כחן של נזקין אצל בינונית וזיבורית? דרחמנא אמר ממיטב, ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי לא?
אלא אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי דינו של רבה לב"ח מדמינן ליה, דהיינו שהמלווה הלך לגבות מהלווה בימי תשרי (זול) והציע לו שיתן לו את הקרקעות של זיבורית עם ההפרש ממנה לבינונית - כדלהלן:

בעל חוב דינה בבינונית, ואי א"ל מלווה הב לי זיבורית טפי פורתא.
א"ל לוה אי שקלת כדינך, שקול כדהשתא, ואי לא, שקול כי יוקרא דלקמיה.
(קושיה) מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא: א"כ נעלת דלת בפני לויין?
דא"ל אילו הווי לי זוזי הווי שקלי כדהשתא, השתא דזוזי גבך אשקול כיוקרא דלקמיה!?

אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא לדמויי לכתובת אשה מדמינן, כגון שנתן לה גט בתשרי (שהוזל קרקעותיו). דהא כתובת אשה דינה בזיבורית, ואי אמרה ליה: איהי הב לי בינונית בציר פורתא.
אמר לה הבעל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא, ואי לא, שקלי כיוקרא דלקמיה.
מכל מקום קשיא – חוזרים לשאלה הראשונה:

אלימא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית ונתחייב בדבורו, ובא הק"ו לומר דאתי גזבר ושקיל מעידית:

(דחיה) לא יהא אלא בעל חוב דהקדש, ובעל חוב דינו בבינונית.

ואפילו אם תמצא לומר **בעל חוב שקיל בעידית כניזקין –** עדיין לא יכולים ללמוד הקדש מבעל חוב כדלהלן:

(דחיה) מה לבעל חוב דהדיוט שכן יפה כחו בניזקין לשלם כאשר הזיק - תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין שהמזיק את ההקדש פטור ולכן גם בבע"ח של הקדש לא ישלם ממיטב.

(מסקנה) דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש - ר"ע"ט סבר לה כר"ש בן מנסיא:
כתוב בתורה וְיִגָּף שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רעהו, ולא של הקדש וְיָמַת וּמָלְכוּ אֶת־הַשׁוֹר החי וְחָצוּ אֶת־כַּסְפּוֹ חצי נזק וְגַם אֶת־הַמֶּת יִחָצוּ.

יש מחלוקת מה דורשים מ"רעהו". ר"ש בן מנסיא סובר שבא להחמיר עליו ולומר שאם נגח שור של הקדש משלם נזק שלם. ורבנן סברי שבא לפטרו מתשלומים, כלהלן:

דתניא ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור ושל הדיוט שנגח לשור של הקדש בין תם ובין מועד משלם נזק שלם, היינו משום שברעהו תם משלם חצי נזק, אך בהקדש משלם את הכל.
הגמרא מקשה מדוע צריכים להעמיד מחלוקתן כיצד שיימינן בדניזק או מזיק פליגי:

(קושיה) דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן ומשלם מזיבורית של מזיק, והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמיפליגי כלומר ששמע ר"ע שפטור רבי ישמעאל מלשלם בהקדש ועל זה בא ר"ע לחלוק עליו.
(תירוץ) א"כ מאי לא בא הכתוב דמשמע שבקרא גופיה פליגי, וקאמר ר"ע לא בא הכתוב לכך אלא לכך.

הואיל ומן העידית של ניזק יסבור ר"ע, ובא הפסוק להקל למזיק משלם מן הזיבורית: **מאי ק"ו להקדשהרי זה גרועתא!**
ועוד תניא בהדיא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק.
כיצד משלם ממיטב או אפילו סובין

כי יבער-איש שדה אחרם ושלח את-בעירה) [בעירין] ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם:
בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה-לו:

רמי ליה אבוי לרבא כתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם, מיטב אין, מידי אחרינא לא.
(קושיה) והתניא ישיב מיותר: לרבות שוה כסף ואפילו סובין.
א. רבא לא קשיא כאן מדעתו שהב"ד לא הוצרכו לכופ אותו לשלם, משלם אפילו סובין כאן בעל כרחו בב"ד, שאז משלם מיטב. - דיקא נמי דכתיב ישלם בעל כרחו.
(קושיה) א"ל אבוי מי כתיב ישלם?! ישלם כתיב? מדעתו משמע.

ב. אבוי-

לפי חילוקי מביא דין לגבי לקט שכחה ומעשר עני שממנו יכולים לדמות לנזקין. והיינו לגבי מי שיש לו מאתים זוז, שאינו מוגדר כעני ולכן אינו יכול לקבל את המתנות הללו. הברייתא דנה לגבי מישהו שיש לו קרקע שווה מאתים זוז אך אינו יכול למכור עתה, שנותנים לו מאה זוז עד שימכור את שדהו במאה זוז, שהשדות לא הוזלו יותר ממחצה, כדלהלן:

בטר הכי אלימא דזיל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדייהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוזלו כל כך שאפילו המחצה לא יתנו לו לא ליספו ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף לפי הזול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי' אפילו מוצא שיתנו טפי ממחצה מ"מ ליספו ליה עד שימצא למוכרן בשוין דמה שאין מוצא למוכרן בשוין לפי שרואין אותו שהוא דחוק ואית דגרס אי דזולי כו' אפילו טובא נמי לא ליספו ליה פי' אפילו הוזלו הרבה לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים זוז, וזול נמי דכ"ע ופי' דאייקור [אם שמרו הקרקעות על ערכם אלא הוא גרם שיזולו אפילו במקצת] אפילו פורתא ליספו ליה פירוש אפילו הוזלו פורתא: [טובא ופורתא מתייחס לשיעור ההוזלה
" תוספות ד"ה דביומי ניסן יקרי ארעתא. וא"ת התינח שדות כדפי' הקונטרס לפי שיחרוש בקיץ ויזרע במרחשוון אלא בתים מאי חילוק יש בהן בין ניסן לתשרי וי"ל שרגילין שייקרו בזמן שרגילין לשכור הבתים ולאחר ששכרו זילו:

¹⁰ תוספות ד"ה רבי עקיבא סבר לה כר' שמעון. תימה לעיל (דף ה.) כי מוקי לה עדים זוממין כר"ע ליקשי אי ר"ע ליתני תרי גוויני שור שור דאזיק שור דהדיוט ושור דאזיק שור דהקדש וי"ל דבהקדש לא קמיירי אך קשה כי נמי סבר כר"ש לפרוך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם [שדרשו את 'כי יאכל' פרט למזיק את ההקדש] ולמאי דפי' דלא דרשינן כי יאכל פרט למזיק דלא משלם כלל אלא משום דכתיב רעהו אתי שפיר [שלולא שור רעהו היינו דורשים למעט חומש אך את שור ישלם, לכן לפי ר"ש באמת ממעט דווקא חומש] אך קשה ולפרוך שכן יפה כחו בנזקי בור:
¹¹ תוספות ד"ה אי דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. אף על גב שאינו מוצא ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו ופטע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אזוזי אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור בפחות משוין ורב אלפס מפרש בעשר ועד מחצה היינו עד שימצא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיה וגרסינן

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ז

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

ג. אמר רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתבי ליה ר"ל שאם יפרע לו בסובין צריך ליתן לו את המעולים שלו.

(קושיה) והא מיטב שדהו כתיב ולפי דברך היה אמור לכתוב 'מיטב' סתם?

ד. רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב פרשוה-
כל מילי מיטב הוא: דאי לא מזדבן הכא, מזדבן במתא אחריתי, לבר מארעא,
ליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפוץ עלה זבינא ולכן כתוב מיטב לגבי שדה בלבד.

ה. [לקמן (ט.) יבואר התירוץ של רב הונא ורב אסי - שיכול לשלם לו או כסף או שדה.

אמנם, כשאין לו אחד משניהם, יכול לפרוע בשווה כסף ואפילו סובין.]

שמין עידית משל עולם או בשלו

בעא מיניה כשהן שמין: **בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין?** ר"ל כשלמזיק יש

זיבורית ועידית, והזיבורית שלו מעולה ושווה לעידית של העולם, האם משל עולם הן שמין,

ויגבה מן הזיבורית או משלו הן שמין וצריך לפרוע מעידית.

אליבא דרבי ישמעאל - לא תבעי לך דאמר בדניזק שיימינן.

כי תבעי לך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמזיק שיימינן:

להלן צדדי הספק:

מאי מיטב שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק - שאם הזיבורית של המזיק שווה לעידית

של הניזק אינו יכול לגבות מהזיבורית שלו, מכיוון שביחס לעולם היא זיבורית.

או דלמא למעוטי דעלמא נמי - וצריך להיות מיטב של הניזק עצמו.

אמר רבי אבא רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמין?!

הברייתא למטה דנה כיצד הדין לגבי אדם שצריך לשלם נזקין - שדינו בעידית, בעל

חוב - שמן התורה דינו בזיבורית אך מדרבנן בבינונית, וכתובת אשה שגובה מן

הזיבורית:

(קושיה) איתיביה- ברייתא (1)

(1) אין לו אלא עידית: כולם גובין מן העידית.

(2) בינונית: כולם גובין בינונית.

(3) זיבורית: כולם גובין זיבורית.

(4) היו לו עידית ובינונית וזיבורית: נזקין בעידית, ובעל חוב בבינונית, וכתובת

אשה בזיבורית, משום שיותר ממה שהאיש רוצה לישא, האשה רוצה להינשא.

(5) עידית ובינונית: נזקין בעידית, ב"ח וכתובת אשה בבינונית.

(6) **בינונית וזיבורית:** נזקין ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית.

(7) עידית וזיבורית: נזקין בעידית, ובעל חוב, שתיקנו שגובה מבינונית משום חשש

נעילת דלת בפני לווים, אמנם כשאין לו, גובה בזיבורית, וכתובת אשה בזיבורית.

[עד כאן דף ז עמוד ב]

שיקלא ופריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא ח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

קושיה אי הכי ליתו כולה וליגבו מעידית שנשארה בת חורין בזמן שלקח את שתי השדות הראשונות?

משום דאמר להו לוקח: אי שתקיתו ושקליתו כדיניכו שקליתו, ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ושקליתו כולכו מזיבורית וכיון שיש למוכר קרקעות בני חורין אינן יכולים לגבות מהלוקח.

[עד כאן דף ח עמוד א]

קושיה אי הכי **בנזקין נמי נימא הכי** ר"ל מדוע הוא גובה מהעידית, הרי הלוקח יכול לטעון שהוא יקח מהזיבורית, ואם לא מסכים, הוא יחזיר למוכר את הזיבורית שיגבה ממנה.

תירוץ הכא במאי עסקינן ביתמי²⁰ דלאו בני פרעון נינהו, ואם החזיר את השדה ליתומים לא יכולים לגבות מהם כלום, ושיעבודא דיליה עליה דידיה רמיא- הלכך ליכא למימר הכי?! ולכן חוזרת השאלה מדוע לא יכולים לגבות מהעידית של אחרון.

מסקנה אלא אינו גובה מעידית משום דאמר להו לוקח¹⁸ טעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין מנכסין משועבדים במקום שיש בני חורין? משום תקנתא דידי לוקח¹⁸, אנא בהא תקנתא לא ניחא לי וכל אחד יקח כדינו – כמו שאמר רבא: כדרבא דאמר רבא כל האומר 'אי אפשי בתקנת חכמים' כגון זו שומעין לו. מאי כגון זו?

כדרבא הונא דאמר רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה: **מכר לוקח ראשון לשני ממי הבעל חוב גובה – מכר עידית / זיבורית בינונית**

פשיטא כיצד הדין לגבי מי שלקח שלושה שדות מחבירו, והעידית באחרונה, ולאחר מכן **מכר לוקח** ללוקח שני בינונית וזיבורית, ושייר עידית לפניו. שהדין הוא כך: ליתו כולהו בעל חוב, אשה לכתובתה, וניזק וליגבו מעידית מהלוקח הראשון - דהא

אחרונה היא, והשתעבד להם, ובינונית וזיבורית ליתנהו גביה, שאם היו, היה דמצי למימר להו גבו מבינונית וזיבורית, דלא ניחא לי בתקנתא דרבנן גובה מבני חורין (עידית האחרונה) ולא מהמשועבדים.

אבל מכר עידית, ושייר בינונית וזיבורית מאי האם הלוקח הראשון יכול לטעון שיגבו מהשעבוד האחרון (עידית) שהוא רוצה שכן תקנת הלוקחים, שאינו גובה ממשעבדים (בינונית וזיבורית) במקום שיש בני חורין (עידית)? **סבר אביי למימר אתו כולהו גבו מעידית** מלוקח שני.

א"ל רבא, מה מכר ראשון לשני? כל זכות שתבא לידו! והוא מפרט: וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון, מצי אגבי להו מבינונית וזיבורית, ואע"פ דכי זבני בינונית וזיבורית, אכתי עידית בני חורין הואי ואין נפרעין מנכסים משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין, מצי א"ל לא ניחא לי בהאי תקנה לוקח שני נמי, מצי א"ל גבי בינונית וזיבורית, דכי זבין לוקח שני אדעתא דכל זכותא דה"ל לראשון בגוה זבין?

קתני מיהא מציעא ⁽⁶⁾ **בינונית וזיבורית: נזקין וב"ח בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית.**

ואי אמרת בשלוי הן שמיין, תעשה בינונית שלו כעידית שהיין המיטב שלו, וידחה ב"ח אצל זיבורית כמו במקרה (7).

תירוץ הכא במאי עסקינן כגון שהיתה לו עידית לפני הלוואה זו ואז נשתעבד לבעל חוב השדה הבינונית, ומכרה לאחר מכן. וכן א"ר חסדא כגון שהיתה לו עידית ומכרה.

הכי נמי מסתברא – הגמרא מביאה הוכחה מברייתא אחרת, שלכאורה סותרת את הברייתא הראשונה, ולכן מוכרח לחלק כמו החילוק הנ"ל, לחלק בין מכרה ללא מכרה: מדקתני אחריתי (2): בינונית וזיבורית: נזקין בבינונית ב"ח וכתובת אשה בזיבורית.

וליישב סתירה זו מוכרחים לומר את החילוק הנ"ל:

א. כאן ⁽¹⁾ היתה לו עידית ומכרה, וכאן ⁽²⁾ שלא היתה לו עידית ומכרה. עתה, הגמרא מביאה תירוץ אחר ליישב את הברייתות.

ב. ואי בעית אימא אידי ואידי שלא היתה לו עידית ומכרה- ובשל עולם שמיין. הא ⁽²⁾ דשויה בינונית שלו כעידית דעלמא, וכאן ⁽¹⁾ דלא שויה בינונית שלו כעידית דעלמא.

ג. ואב"א אידי ואידי כגון שהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא. (ולא הייתה לו עידית מעיקרא)

והכא בהא פליגי: מ"ס ⁽²⁾ בשלוי הן שמיין, ולכן הבעל חוב אינו גובה מבינונית דהיינו העידית, ומ"ס ⁽¹⁾ בשל עולם הן שמיין.

ד. רבינא אמר בדעולא פליגי, אפילו הייתה לו עידית מעיקרא.

דאמר עולא דבר תורה ב"ח בזיבורית שנאמר בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה:

מה דרכו של אדם להוציא לחוץ? פחות שבכלים¹⁸.

ומה טעם אמרו ב"ח בבינונית? כדי שלא תנעול דלת בפני לויין.

מר ⁽¹⁾ אית ליה תקנתא דעולא, משום הכי גובה מבינונית, ומר ⁽²⁾ לית ליה תקנתא דעולא ולכן תמיד גובה מזיבורית.

מסקנה לגבי השאלה האם משל עולם או משל שמיין, הגמרא לא פשטה, אכן רב אחא אמר שמשלו הן שמיין.

מכר שדותיו לאחד או לשלושה – מי גובה

ת"ר – מי שהיה לו שלוש קרקעות: עידית, בינונית וזיבורית, ונתחייב לנזקין, בעל חוב וכתובת אשה, להלן יבואר כיצד דיני גביתם כשמכר את קרקעותיו:

(1) מכר לאחד או לשלושה בני אדם כאחד: כולן נכנסו תחת הבעלים דהיינו כדון המוכר: הנזקין מהעידית, בעל חוב מהבינונית וכתובת אשה מהזיבורית.

(2) בזה אחר זה: כולן גובין מן האחרון אפילו שהלוקח ראשון או השני לקחו מהעידית ובינונית, יכולים לומר הנחתי לך מקום לגבות בני חורין, והכלל הוא שאין גובים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין.

אין לו, גובה משלפניו¹⁹.

אין לו, גובה משלפני פניו.

מכרן לאחד היכי דמי?

אילימא בבת אחת - השתא לשלושה, דאיכא למימר חד מינייהו קדים, אמרת כולן נכנסו תחת הבעלים, מכרן לאחד מיבעיא!?

מסקנה אלא פשיטא בזה אחר זה - הכא במאי עסקינן כגון שלקח עידית באחרונה.

¹⁸ יגבה נמי מן האחרון אם יש לו ואם אין לו גובה משלפניו ואפי' מן העידית והאשה משלפני פניו ואפי' הן עידי עידית:

²⁰ תוספות ד"ה בדיתמי דלאו בני פרעון נינהו. אע"ג שזה מחזיר להם קרקע הוה להו כיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת אביהן דאין בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואף על גב דכשגבו קרקע בחובת אביהן אמרינן ביש נוכלין (ב"ב דף קכה.) דבעל חוב חוזר וגובה מהן:

¹⁸ תוספות ד"ה להוציא פחות שבכלים. וא"ת אפי' פחות שבכלים מיטב הוא כדאמר לעיל כל מילי מיטב הוא וי"ל כשמוציא כלים דרכו להוציא הגרוע וכשמוציא קרקע נמי דרכו להוציא זיבורית ונראה דהלכה דבשלו הן שמיין דהכי אית ליה לר"נ בכתובת (דף קי).
¹⁹ תוספות ד"ה אין לו גובה משלפניו. אומר ריב"א שאם באו כולם בבת אחת כל הקודם בשטר גובה מן האחרון תחילה ואם נזקין קדמו גובה מן האחרון אפי' היא זיבורית ואם בא ב"ח אחריו

לעלווי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עוברדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

מכר כל שדותיו לשמעון, והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי – בעל חוב ממי

גובה

אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון, והלך שמעון ומכר שדה אחת ^{בינונית} ללוי –

ובא ב"ח דראובן : רצה מזה ^{משמעון} גובה הזיבורית, שיכול לטעון שהוא בעל דין שלו, שלקח את כל שדותיו של שמעון בעל חובי. **רצה מזה** לוי **גובה** .

ולא אמרן אלא דזבן לוי **בינונית**, אבל זבן עידית וזיבורית, לא, דא"ל לוי להכי דייקי²¹ זבני עידית וזיבורית, ארעא דלא חזיא לך, שבעל חוב גובה מבינונית .

ואפילו **זבן בינונית** נמי, לא אמרן אלא דלא שייך ^{אצל שמעון} בינונית דכוותיה, אבל שייך בינונית דכוותיה גבי שמעון, לא גבי מיניה, דמצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו.

לישנא קמא-

אמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון **באחריות**, ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון –

דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ^{בעל חובו} לסלקו מאותה שדה, אפילו שהבעל חוב אוחד את השטר בידו, יכול לטעון שהוא ישבע שלא פרעו. **ולא מצי א"ל** בעל חובו לראובן **לאו בעל דברים דידי את**, שהרי השדה כבר יצאה מחתת ידך.¹

דאמר ליה ^{ראובן} **אי מפקת מיניה, עלי הדר**.

ואיכא דאמרי-

אפילו שמכר ראובן לשמעון **שלא באחריות נמי** יכול ראובן לטעון לבעל חובו.

דא"ל ^{ראובן} לבעל חובו **לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי**.

[עד כאן דף ח עמוד ב]

²¹ תוספות ד"ה אבל זבן עידית וזיבורית. נראה דאייירי שפיר אפי' דשביק **בינונית** מ"מ הוצרך טעמא דלהכי טרחי וזבני ארעא דלא חזי לך דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו כדאמר בסמוך גבי שביק בינונית דכוותיה דשמא, ב"ח **אוהב זיבורית טפי מבינונית** ובע"כ ששמעון היה יכול ליקח טפי פורתא כדאמרין לעיל דאמר א"כ נעלת דלת בפני לוי, ולא

איצטריך לטעמא דלהכי טרחי וזבנא ארעא דלא חזי לך אלא משום **דזבן זיבורית** אבל משום זבין עידית ושייר זיבורית ובינונית לא איצטריך דכמו שהיה שמעון יכול לדחותו אצל בינונית וזיבורית גם לוי יכול לדחותו דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא ליזדו:

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא ט

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה בא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.ג.צ.ב.ה

מכר שדה ובאו עוררין האם יכול הלוקח לחזור בו – באחריות או שלא באחריות ואמר אביי:

1) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ויצאו עליה עסיקין עוררין י

שאומרים שהשדה שלנו היא. דינו כך:

עד שלא החזיק בה, יכול לוקח לחזור בו. משהחזיק בה²², אין יכול לחזור בו- דאמר ליה חייאת דקטרי שק קשור מלא רוח סברת וקבלת.

מאימת הואי חזקה שאינו יכול לחזור בו?

מכ דייש אמצרי דהיינו שמתקן גבולות השדה ומגביהם.

2) אבל כשראובן מכר באחריות, לא – ר"ל הלוקח יכול לחזור בו אפילו החזיק בה .

ואיכא דאמרי אפי' באחריות נמי אינו יכול לחזור- .

דאמר ליה ראובן לשמעון אחוי טירפך דהיינו שטר ב"ד שטרפו ממך, ואשלם לך.

מיטב שדהו או אפילו סובין

לעיל (ז): הגמרא שאלה סתירה בין הפסוקים כיצד משלמים הניזקין. הגמרא הביא שלושה תירוצים, והפריכה אותם, ולבסוף מסיקה בתירוץ רביעי שכל מילי דמטלטלים הם בעצמם מיטב. עתה הגמרא חוזרת לזה ומבארת תירוץ נוסף.

ה. רב הונא אמר או כסף או מיטב שדותיו.

(קושיה) איתיביה רב נחמן לרב הונא ישיב לרבות שוה כסף אפילו סובין ואיך אתה

אומר כסף בלבד?

(תירוץ) הכא במאי עסקינן בדלית ליה כסף ושדות – והחידוש הוא מהו דתימא אמרינן ליה זיל טרח זבין ואייתי ליה כסף, קמ"ל .

כספים הרי הן כקרקע

אמר רב אסי כספים הרי הן כקרקע- למאי הלכתא ?

הגמרא מנסה בכמה אופנים לבאר את כוונתו, ולבסוף מסיקה שבא ליישב את סתירת הפסוקים לגבי מיטב כמו שבבאר רב הונא.

אילימא לענין מיטב שיכול לפרוע בכסף למרות שיש לו שדה, היינו דרב הונא והיה לו

לומר 'כן אמר רב אסי?'

(תירוץ 1.) אלא לשני אחים שחלקו ירושה: ונטל אחד קרקע ואחד כספים.

ובא בעל חוב של אביהם ונטל קרקע, דאזיל האי בעל הקרקע ושקיל פלגא בכספים

בהדיה והיינו 'הרי הן כקרקע'.

יש שתי ליטנות שמבארים מה המקשה מפרץ על תירוץ זה: או שזה פשוט מדי או באפשרות אחרת, שבעל הכספים באמת לא מתחייב לחלוק עמו.

(קושיה) פשיטא?! האי ברא, והאי לאו ברא ?!

איכא דאמרי- אדרבה לאידך גיסא:

(קושיה) דא"ל להכי שקלי כספים, דאי מגנבי, לא משתלמנא מינך. ולהכי שקלת ארעא, דאי מטרפא לא משתלמא לך מידי מיבאי.

לכן הגמרא חוזרת מכך ומבארת באופן שונה, כדלהלן:

(תירוץ 2.) אלא לשני אחים שחלקו קרקע. ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן,

שהדין הוא שהאח השני חייב לשלם לו חצי קרקע, ואם רוצה יכול ליתן כסף במקומם. (הרי הן

כקרקע.)

(קושיה) והא אמרה רב אסי חדא זימנא דאיתמר-

האחים שחלקו, ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן:

א. רב אמר בטלה מחלוקת וחולקין את החלק הנשאר - קסבר האחים שחלקו כיורשים הוו.

ב. ושמואל אמר ויתר אבד - קסבר האחים שחלקו לקוחות וכלוקח שלא באחריות דמי.

ג. ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע או ורביע במעות - מספקא ליה אי כיוורין דמו, וחייב ליתן חצי חלקו, אי כלקוחות דמו, ואינו נתן כלום, הלכך, ממון המוטל בספק חולקין, נוטל רביע בקרקע או ורביע במעות .

[רש"י מביא פירוש אחר, שחייב להחזיר שניהם: חצי קרקע דווקא, והיינו כיוורין, ובנוסף חצי

מעות אם ירצה, והיינו כלוקח באחריות. – אכן כתב לשון ראשון שמעתי.]

אם כן חוזרים לשאלה הראשונה מה כוונת רב אסי לומר שכספים הרי הם כקרקע.

(מסקנה) הרי הן כקרקע לענין מיטב - אימא 'וכן אמר רב אסי'.

[עד כאן דף ט עמוד א']

הידור מצוה עד היכן חיובו

יש מצוה להדר במצות ולומדים זאת מהפסוק של 'זה אלי ואנוהו' התנאה לפני במצות, לקנות ספר תורה נאה, או לולב או טלית. להלן יבואר עד היכן חיובו, ובנוסף, מתי הקב"ה משלם שכר על מצוה זאת.

א"ר זירא אמר רב הונא במצוה עד שלישי.

מאי שלישי ?

אילימא שלישי ביתו²³ דהיינו מכל נכסיו.

(דחיה) אלא מעתה אי איתרמי ליה תלתא מצותא, ליתבי לכלויה ביתיה ?!

(מסקנה) אלא אמר ר' זירא בהידור מצוה עד שלישי במצוה ר"ל אם מוצא ספר תורה

לקנות ויש מהודר ממנו, יוסיף שלישי דמים ויקנה אותו.

עתה הגמרא שואלת כיצד משערים. כגון שהקטן שווה שלושה:

בעי רב אשי: שלישי מלגיו ב' דינרים והיינו שלישי ממה שבתוכו או שלישי מלבר ג' דינרים

דהיינו שיחלקו הדמים לשניים (ג' דינרים) ויוסף חלק שלישי משלו ?

(תירוץ) תיקו.

במערבא אמרי משמיה דרבי זירא עד שלישי משלו, שאינו מקבל את שכרו בעולם

הזה, מכאן ואילך משל הקב"ה כלומר שיפרע לו הקב"ה בעולם הזה:.

מתניתין

כל שחבתי שנתחייבתי בשמירתו, הכשרתי את נזקו כלומר זימנתי את הנזק שלא

שמרתי עליו כהוגן. פירוש אחר, עליו להכשיר ולתקן את נזקו, דהיינו לשלם.

הכשרתי זימנתי במקצת נזקו, חבתי בתשלומי כל נזקו כאילו הככשר כל נזקו.

על איזה נכסים חייב בתשלומים:

1) נכסים שאין בהן מעילה. [אך אין מעילה, אפילו שהוא קודש, יתבאר בגמרא

(יא: שחייב)]

2) נכסים שהן של בני ברית להוציא גוי שפטור מלשלם.

3) נכסים המיוחדים שיש להם בעלים להוציא הפקר שפטור. [יתבאר בגמרא

מקרים נוספים]

ובכל מקום חוץ:

מרשות המיוחדת למזיק ר"ל אם נכנס אדם לשדה של חברו, ושור של בעל השדה הזיק

את שורו, פטור, שיכול לטעון שמי נתן לו רשות להיכנס.

²² תוספות ד"ה משהחזיק בה אין יכול לחזור. בפ"ק דב"מ (דף יד:) פרש"י אע"ג שלא נתן מעות דקרקע נקנית בחזקה וקשה אמאי נקט חזקה יותר מכסף ושטר ועוד מאי קבעי מאימת הוא חזקה מתניתין היא בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף מב.) נעל פרץ וגדר...ונראה לפרש דמיירי שקנאו בקנין גמור בחליפין או בשטר או בחזקה או רפק בה פורתא ודעתו של אדם אפי' שקנאו בקנין גמור אם יצאו עוררין יכול לחזור בו כל זמן שלא הלך אמצרי השדה לארכה ולרחבה לראות עניני השדה והיינו דייש אמצרי ובלא נתן מעות איירי דאי בנתן מעות איירי אפי' באחריות נמי אמאי יכול לחזור בו משהחזיק בה וכי לעולם יכול לחזור בו וא"ת

²³ תוספות ד"ה אילימא שלישי ביתו. משמע דאין צריך לבזבז כל ממונו לקנות אתרוג אפילו לא ימצא בפחות והוא מצוה עוברת ואפילו שלישי ביתו משמע דלא מחייב ואמרין נמי (כתובות דף ג.) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש ובסוכה (דף מא:) חשיב ליה רבואת דר"ג שקנה אתרוג באלף זוז:

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ט

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה כא):

לעלוני נשמתי
דינה ליבה בת עטל זיל
עופדיה חיים בן רחל זיל
ת.ג.צ.ב.ה

ורשות הניזק והמזיק.

כשהזיק חב המזיק לרבות קרן לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ:

גמרא

להבנת העניין נקדים: כתוב לקמן (נט): שהשולח את הבעירה (אש) ע"י חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם. לגבי אש יש שני מצבים: גחלת, שאינה בוערת אלא אם כן יליבה אותה, ושלהבת דהיינו אור מלובנת. ונחלקו רבי יוחנן ור"ל על איזה אש כששלחם הוא פטור מדיני אדם. להלן יבואר הברייתא שמחלקת בין מסר אש ע"י חרש שוטה וקטן לבין מסר בור ושור. הגמרא תחשב זאת לפי כל השיטות הנ"ל:

ת"ר כל שחבתי בשמירתו, הכשרתי את נזקו. כיצד?

שור ובור שמסרן לחרש שוטה וקטן, והזיקו חייב לשלם.

מה שאין כן באש.

במאי עסקינן?

(1) אילימא בשור קשור ובור מכוסה - דכוותה גבי אש: גחלת.

(קושיה) מאי שנא הכא, ומאי שנא הכא?

(2) אלא בשור מותר ובור מגולה - דכוותה גבי אש: שלהבת.

(קושיה) והא אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה לא שנו שפטור אלא שמסר לו גחלת

וליבה, אבל שלהבת חייב - דהא ברי הזיקא כלומר מבורר הזיקו לכל שהיא מזומנת

להזיק?

להלן שתי תירוצים כיצד לבאר את הברייתא לפי ר"ל ורבי יוחנן:

א. ר"ל (1) בשור קשור ובור מכוסה ודכוותה גבי אש גחלת -

ובשור ובור נחשבים כשמירה גרועה ולכן חייב לשלם.

שור דרכיה לנתוקי²⁴, היה לו לחשוב שאפילו שאין החרש מתירו, סופו להיות מותר ממילא, בור דרכיה לנתורי^{לנפול}, גחלת כמה דשביק לה מעמיא עמיא ואזלא נחלשת ונכבית

והולכת ולא היה לו לעלות על דעתו שיקרה נזק.

ב. לר' יוחנן - אפילו מסר לו שלהבת נמי פטור - דכוותה הכא בשור מותר

ובור מגולה -

התם אש צבתא אחיזתו וכוחו דחרש קא גרים, שהוא נטל והוליך לגדיש, הכא לא צבתא

דחרש קא גרים שהשור והבור הזיקו לבדם, בלי שהחרש יסייע.

חומר בשור מבבור / חומר בבור מבשור

ת"ר -

חומר בשור מבבור:

שהשור משלם את הכופר במועד שהרג בן חורין.

וחייב בשלשים של עבד.

ואם המית אדם ונגמר דינו אסור בהנאה (בעל השור נק').

ודרכו לילך ולהזיק (כולל כל המזיקין כגון דש בנירו של חברו דלקמן).

מה שאין כן בבור שאינו חייב בכופר דכתיב 'שור' ולא אדם.

[עד כאן דף ט עמוד ב]

גרע כ"כ דאין דרכו ללבות גחלת כמו שדרכו לנתוקי שור ולנתורי בור דכמה דשביק לה חרש מעמיא עמיא ואזיל:

²⁴ תוספות ד"ה שור עביד לנתוקי. פרש"י אפי' בלא חרש דרכו לנתוקי מאליו וכן בור דרכו לנתורי מאליו וקשה דע"כ בקשור ובכסוהו כראוי מיירי כדפירש ולקמן (דף נב.) תנן כסוהו כראוי פטור ונראה לפרש דדרכו לנתוקי ע"י חרש קאמר דגרע משום דמסר לחרש אבל גחלת לא

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמעריים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

לעלוני נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

**חומר בבור מבשור-
שהבור תחילת עשייתו לנזק ומועד מתחילתו.
מה שאין כן בשור.**

חומר בשור מבאש / חומר באש מבשור

**חומר בשור מבאש-
שהשור משלם כופר, וחייב בשלשים של עבד, נגמר דינו אסור בהנאה .
מסרו לחרש שוטה וקטן חייב.**

מה שאין כן באש שאינו חייב בשריפת האדם, שהיה לו לברוח, ואם הוא כפות, המבעיר חייב מיתה וקם ליה בדרבה מינה ולא משלם.

**חומר באש מבשור-
שהאש מועדת מתחילתה מה שאין כן בשור.**

חומר באש מבבור / וחומר בבור מבאש

**חומר בבור מבאש-
שתחילת עשייתו לנזק, מסרו לחרש שוטה וקטן חייב,
משא"כ באש.**

חומר באש מבבור-

**שהאש דרכה לילך ולהזיק, ומועדת לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה,
מה שאין כן בבור.**

דינים נוספים שחסרים בברייתא

עתה הגמרא מקשה שיש הבדלים נוספים בין נזקי שור שלא מופיעים בברייתא, ויתבאר בזה שתי דרכים בסוגיא, האחד לפי רבנן שפוטרו תשלומי כלים בבור, וגם בנזקי אש בטמון, והשני לפי רבי יהודה, שמחייב בשניהם, כדלהלן:

קושיה) וליתני חומר בשור מבבור -

**שהשור חייב בו את הכלים, אם שיבר כלים בנגיחה או בבעיטה (תולדה), שאין ראויים לאש, דאין דרך להסיקם, מה שאין כן בבור .
(תירוץ) הא מני ר' יהודה היא דמחייב על נזקי כלים בבור.**

קושיה) אי רבי יהודה אימא סיפא :

**חומר באש מבבור: שהאש דרכה לילך ולהזיק ומועד לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה, מה שאין כן בבור.
דבר הראוי לה מאי נינהו ? עצים.**

**דבר שאין ראוי לה, מאי נינהו ? כלים וחזין שבור פטור בכלים, וע"כ לאו כרבי יהודה .
א. אלא לעולם רבנן היא- ותנא ושייר** שהשור חייב בכלים מה שאין כן הבור.

מאי שייר דהאי שייר? שייר טמון²⁵ שהיה אמור לכתוב חומר בשור מאש: שאם בעט השור שק מלא כלים ושרבן חייב, משא"כ באש, שהפסוק ממעט. ה"ה ששייר חומר בבור מאש, שאם נפל חומר טעון שק מלא תבואה בבור חייב, משא"כ באש (כ"ל). [אכן לפי רבי יהודה טמון חייב ב].

ב. איבעית אימא לעולם ר' יהודה-

ודבר שאין ראוי לה לאו לאתויי כלים, אלא לאתויי ליחכה²⁶ נירו וסכסכה אבניו, משא"כ בבור שלא שייר בו נזק קרקע .

עד עתה יש שני תירוצים, אחד כרבנן (תנא ושייר) ואחד אליבא דרבי יהודה. עכשיו הגמרא מקשה שהרי יש דין נוסף שהיה אמור להיות כתוב בברייתא ומקשה לפי התירוצ' אליבא דרבי יהודה, שהרי לא שונה 'תנא ושייר'.
נקדים הקדמה: שור פסולי המוקדשין שנפדה, עדיין נשאר לו דינים מסוימים של קודשים והיינו: שאסור לגזוז אותו, והחלב נאסר וכן אסור ליתן לכלבים. לגבי נזקי בור, כתוב 'המת יהיה לו' שממעט פסולי המקודשים, שהרי אינו יכול להנות ממנו (כלבים).
אכן, כיוון שניתר לגבי כמה דברים, נחשב כשור רעהו לחייב את השור שמזיקו.

מתקיף לה רב אשי ליתני חומר בשור מבבור שהשור חייב בו שור פסולי המוקדשין שנפדה, מה שאין כן בבור.

אי אמרת בשלמא רבנן היא - אידי דשייר הר טמון וכלים שייר נמי הר פסולי המוקדשין .

**(קושיה) אלא אי אמרת ר' יהודה מאי שייר, דהאי שייר? שהרי על כלים בבור ועל טמון באש רבי יהודה מחייב.
(תירוץ) שייר חומר בשור מבור דש השור בנירו שחייב, שנתכוון לכך והם מורגלים בזה.
(דחיה) אי משום דש בנירו לאו שירא הוא? דהתנא שכן דרכו לילך ולהזיק.
[משנה] הכשרתי במקצת נזקו**

**תנו רבנן הכשרתי מקצת נזקו, חבתי בתשלומי נזקו, כהכשר כל נזקו כיצד: החופר בור תשעה, ובא אחר והשלימו לעשרה, האחרון חייב בין מת השור ובין הוזק. א. ודלא כרבי-
דתניא החופר בור תשעה, ובא אחר והשלימו לעשרה:
[ת"ק] אחרון חייב.**

**רבי: אחר אחרון למיתה, אחר שניהם לנזקין, כלומר שניהם ישלמו הנזק.
ב. רב פפא- למיתה ודברי הכל.**

איכא דאמרי-

לימא דלא כרבי ?

אמר רב פפא למיתה ודברי הכל.

מסר שורו לעשרה בני אדם

עתה הגמרא שואלת שמצינו עוד מקרים נוספים שהולכים אחרי האחרון:

(קושיה) מתקיף רבי זירה ותו ליכא !?

**והא איכא מסר שורו לחמשה בני אדם, ופשע בו אחד מהן והזיק, חייב .
(דחיה) היכי דמי:**

אילימא: דבלאו איהו לא הוה מינטר, כגון שעסקיו רעים - פשיטא דאיהו קעביד אין זה הכשרתי מקצת נזקו אלא כל נזקו [ולא דומה לבור '], מכיוון שבור ט' אינו ממת אך נזיקין עושה?

אלא, דבלאו איהו נמי מינטר - מאי קעביד אינו חייב כלום ?

[עד כאן דף ' עמוד א']

מרבה בחבילה בדליקת חבירו

**(קושיה) מתקיף לה רב ששת והא איכא מרבה בחבילה אחד הדליק את האש, ובא חבירו והרבה חבילות זמורות, וקירבה לגדיש של אחר ?
(דחיה) היכי דמי:**

אי דבלאו איהו לא אזלא - פשיטא? הרי עשה את כל הנזק, שהרי מה שעשה בתחילה הולך ונכבה .

אלא דבלאו איהו אזלא - מאי קא עביד²⁷ ?

²⁵ תוספות ד"ה : שייר טמון. דפטור באש ושור ובור חייב ופ"ה כגון בעט שור בשק מלא כלים ושרבן וכן אם נפל בבור שק מלא תבואה חייב ולא דק דכל מילי דלאו בעלי חיים ממעטים מחמור דבור כמו כלים כדאמר בסוף הפרה (דף מח:). גבי נפל לבור והבאיש מימיו לאחר נפילה שהוא פטור משום דהוי השור' [כמון] בור, ומים הרי ככלים:

²⁶ תוספות ד"ה ליחכה נירו וסכסכה אבניו. גבי דש בנירו פרש"י משא"כ בבור דלא שייר ביה הזיק קרקע משמע דה"ל רוצה לפרש כן משא"כ בבור דלא שייר ביה הזיק ניר ואבנים וקשה לפי דאם כן היה יכול להזכיר כמה הזיקות שהאש עושה בדבר הקבוע ששורף ביתו ושאר

²⁷ תוספות ד"ה מאי קעביד. בכולה שמעתין צ"ל מאי קעביד טפי מאחריני וישלם כל אחד חלקו ואין לומר דליפטר דתניא פרק הפרה (לקמן נא.). אחד החוקק בור לי' ובא אחר והשלימו לעשרים ובא אחר והשלימו לשלשים כולם חייבין אע"ג דבלאו איהו מתה מיהו בזה צריך לדקדק וכי בשביל שהשליך איש עץ בתוך אש גדולה יתחייב הא לא דמי אלא לאחד שחופר בור לי' ובא אחר והשלימו לי"א:

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמעריים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה כא):

שיקלא ופריא

בבא קמא

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

חמשה שישבו על הספסל ובא אחד וישב ושב

(קושיה) מתקיף לה רב פפא והא איכא הא דתניא:

ה' שישבו על ספסל אחד, ולא שברוהו, ובא אחד וישב עליו ושב: האחרון חייב

- ואמר רב פפא כגון²⁸ פפא בר אבא שהיה בעל בשר.

(דחיה) היכי דמי:

אילימא דבלאו איהו לא איתבר – פשיטא? [אינו דומה לבור שהראשון גרם נזקין והרג

את רובו או את חציו.]

אלא, דבלאו איהו נמי איתבר - מאי קעביד?

סוף סוף מתניתא היכא מתרצא? ר"ל הקושיות דלעיל (מסר שור ומרבה בחבילה) אינן

ברייתא, אלא הקשו מסברה בעלמא, אמנם דין ספסל היינו ברייתא וצריכים ליישבם.

עתה הגמרא מביא שתי דרכים והראשון נדחה.

1. לא צריכא, דבלאו איהו הוי מיתבר בתרי שעי, והשתא איתבר בחדא שעה.

דאמרי ליה הראשונים אי לאו את הוי יתבינן, טפי פורתא וקיימין ולא היה

נשבר.[אמנם אי אפשר להעמיד את הברייתא בכך, כיוון שאינו דומה לבור, שכאן

הראשונים לא עשו כלום.]

הגמרא מקשה על ההסבר הזה, שהאחרון יש לו טענה כנגדו:

(קושיה) ולימא ראשון להו אי לאו אתון, בידי לא הוה מיתבר ולכן גם אתם צריכים

לשלם?

2. לא צריכא (דבלאו איהו לא איתבר) ואין להקשות כמו שהקשינו לעיל שזה פשיטא כיון

שמדובר:

דבהדי דסמיך בהו, תבר - מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי, קמ"ל דכחו כגופו

דמי.

עוד מקרים נוספים

הכוח עשרה בני אדם ומת – בבת אחת / בזה אחר זה

(קושיה) ותו ליכא!?

והא איכא הא דתניא-

הכוח עשרה בני אדם בעשר מקלות:

כתוב בתורה לגבי רוצח כי יכה כל נפש אדם' ת"ק סובר עד שיהרוג כל נפש, ורבי

יהודה סובר כל שוה נפש, כדלהלן:

א. [ת"ק] בין בבת אחת, בין בזה אחר זה, ומת כולן פטורין שלא ידוע על ידי מי

נהרג.

ב. רבי יהודה בן בתירא בזה אחר זה, האחרון חייב, מפני שקירב את מיתתו

- והוא מקרה הדומה לבור, שהראשונים הכשירו במקצת.

(תירוץ 1) בקטלא לא קמיירי.

(תירוץ 2) ואיבעית אימא בפלוגתא לא קמיירי.

(קושיה) ולא! והא אוקימנן דלא כרבי [לגבי החופר בור ט' וחבירו השלימו ל' - בעמוד

א?]

(תירוץ) דלא כר', אך וכרבנן שהם רבים וכן הלכה מוקמינן, כר' יהודה בן בתירא,

ולא כרבנן, לא מוקמינן.

[משנה] חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו

הגמרא מדייקת מלשון המשנה, שהמזיק לא צריך ליתן שור חי תחת השור המת,

והנבלה תהא שלו, אלא הניזק נוטל את הנבלה והמזיק משלים ממה שהפחית כדלהלן:

חבתי בנזקו, לא קתני, אלא בתשלומי נזקו. תנינא להא-

דתנו רבנן תשלומי נזק, מלמד שהבעלים מטפלין נטלים בנבילה.

מקור שהבעלים מטפלין בנבילה

א. אמר ר' אמי [מזיק בהמה של חבריו] - מכה נפש בהמה ישלמנה - אל תקרי

ישלמנה אלא ישלימנה משמע שישלים את המותר .

ב. רב כהנא [שומר שכר] - אם טרף יטרף בפשיעתו של השומר ישלם עד יב'איהו

עד הטרפה דמי הטרפה אך דמי הטרפה לא ישלם - עד טרפה ישלם, טרפה

עצמה לא ישלם והניזק יטרף למוכרה.

ג. חזקיה [שור שנגח] - והמת יהיה לו לניזק,

אתה אומר לניזק או אינו אלא למזיק? אמרת לא כך היה?

אמר אביי אי ס"ד נבילה דמזיק הויא, ליכתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק,

והמת יהיה לו למה לי? ש"מ לניזק .

עתה הגמרא מוכיחה שצריכים את כל הפסוקים הנ"ל:

וצריכא – להשמייע את כולם .

דאי כתב רחמנא מכה בהמה ישלמנה, משום דלא שכיחא שאדם יזיק בהמת חברו,

לפיכך לא החמירה התורה שהמזיק יטפל בנבילה, אבל טרפה בשומר דשכיחא אימא לא,

צריכא.

ואי אשמועינן טרפה משום דממילא, שהשומר לא התכוון לזה, ולכן התורה לא החמירה

בזה, אבל מכה בהמה דבידים, אימא לא.

ואי אשמועינן הני תרתי מזיק בידיים ושומר הא, משום דלא שכיחא, והא, משום

דממילא, אבל והמת יהיה לו, דשכיחא ובידים, אימא לא.

ואי אשמועינן המת יהיה לו משום דממונא קא מזיק, אבל הכא דבגופא מזיק

אימא לא, צריכא.

כיצד הדין לולא הפסוק של 'והמת יהיה לו'

טעמא דכתב רחמנא והמת יהיה לו, הא לאו הכי הוה אמינא נבילה דמזיק הויא-

(קושיה) השתא, אי אית ליה לדידיה כמה טריפות, יהיב ליה: דאמר מר ישיב

לרבות שוה כסף, ואפילו סובין, ידידיה מבעיא!?

(תירוץ) לא נצרכא, אלא לפחת נבילה ר"ל הפסוק בא לומר שערך הנבלה הפחית משעת

הנזק עד שעת העמדה בדין, שהם ברשות הניזק .

[עד כאן דף י עמוד ב]

²⁸ תוספות ד"ה כגון פפא בר אבא. מפרש רשב"ם דנקט פפא בר אבא לפי שלסתם בני אדם הוא שאול לכל הבא מאיליו לישב עליה כי סתם ספסל עשוי לכך והוי כמתה מחמת מלאכה אבל פפא בר אבא שהוא משונה וכבד משאר בני אדם סתמא אין שאול לו ולפי' צ"ל כגון פפא בר אבא אכולהו קאי מדקאמר בסמוך דא"ל אי לאו את הוה יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה נשבר היו חייבין ומיהו לפי המסקנא דמשני דבהדי דקסמך עלייהו אין צריך לפרש דחייב